

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

LUNGHOLM

LOLLAND KOMMUNE

Besigtigelsesdato:	13.01.2011
Besigtiget af:	Nanna Secher Larsen
Journalnummer:	2010-7.82.07/360-0001
Kommune:	Lolland Kommune
Adresse:	Rødbyvej 22-24, 4970 Rødby
Betegnelse:	Lungholm
Fredningsår:	1988
Omfang:	<i>Hovedbygningen (1856 af L.A. Winstrup, med senere om- og tilbygninger 1906 af H.C. Glahn), de to sidelænger (1500- eller beg. af 1600-tallet), gravene omkring den indre del af haven og mellem gl. avlsgårdsareal og hovedbygningen samt broerne over disse og deres tilhørende rækværk</i>

— BYGNINGSBESKRIVELSE

Lungholm er et symmetrisk trelænget anlæg trukket tilbage fra landevejen bag en bred voldgrav. De to enetages sidelænger, der er sammenbygget med hovedbygningen, er lagt i udadskrånende vinkler mod indkørslen. I dag er hovedbygning og vestlænge indrettet henholdsvis til gæsteværelser, opholdsstuer og wellnessafdeling. Den østlige længe er indrettet til godskontor og beboelse.

Hovedbygningen, hvis ender fortoner sig bag sidelængernes bygningskroppe, er opført i blank mur af gule flensborgsten. Gavlene, og de symmetrisk placerede gavlkviste, er både mod gård og have prydet med kamtakker. Over stueetagens vinduer ses halvcirkulære blændinger med malede våbenskjolde. Murværket er prydet med stik af røde mursten. Taget har sortglaserede tegl og bærer fire symmetrisk placerede skorstene med sokkel og krave. Alle vinduer fremstår hvidmalede og er af ældre dato. På vestgavlen er en kort lavere tilbygning i to etager samt en tilbygget træterrasse, på østgavlen findes et trappetårn. Mod haven er der mod nord tilføjet en kort sidelænge i fuld højde.

De to sidelænger er sammenbygget med hovedbygningen ved to lavere forbindelsesbygninger vinkelret på hovedbygningen. Sidelængerne er opført i grundmur og fremstår i dag pudset og gulkalket. Tagene er af røde teglsten og bærer hver fire symmetrisk placerede skorstene med sokkel og krave. Tagene er helvalmede, hvor de møder forbindelsesbygningerne, mens begge sydgavle og de senere opsatte gavlkviste mod gården er prydet med kamtakker. De sydligste fag af sidelængerne har et knæk, så disse fag er parallelle og flugter den foranliggende gravs kanter.

I det indre er hovedbygningens stueetage præget af en overvejende symmetrisk opbygning med store repræsentative stuer mod haven samt hall og mindre rum mod gården. På første sal er der en lang gang med adgang til store værelser mod haven og mindre værelser mod gården. De fleste værelser har eget toilet og bad. På loftsetagen er der indrettet større rum med træskillevægge.

Den vestlige sidelænge har en gang langs den vestlige ydermur mod haven. Herfra er der adgang til de værelser og wellnessfaciliteter, der blevet indrettet i de senere år. Loftsetagen er indrettet med ældre værelser.

Den østlige sidelænge er indrettet til godskontor og har en lang central gang, der leder til en privat bolig i længens sydligste del. Loftsetagen er indrettet med enkelte nyere værelser samt enkelte ældre pigeværelser.

— BYGNINGSHISTORIE

Lungholms historie udspringer af den middelalderlige landsbyhovedgård Olstrupgård, som i slutningen af 1400-tallet blev lagt under Krenkerup. I 1639 genoprettede Palle Rosenkrantz (1587-1642) af Olstrupgårds jorder en ny hovedgård, opkaldt efter den tredje hustru, Lisbeth Lunge (1610-59).

Palle Rosenkrantz opførte ved genoprettelsen nye bygninger, som placeredes på en uregelmæssig lav holm omkranset af forsvarsmæssigt uegnede grave. På holmens sydlige del – adskilt fra hovedbygningen med en bred grav – rejstes et trefløjet avlsanlæg bestående af tre fritliggende længer. Den store lade afgrænsede anlægget mod syd flankeret af staldlænger mod vest og øst, hvorimellem den oprindelige ankomstvej løb. Avlsanlægget blev først sammenbygget, da porten i ladens midte blev gennembrudt ca. 1850.

Hovedbygningen mod nord fik en for tiden særegen udformning bestående af to lange, enetages fløje med kamtakke gavle, der strålede skråt ud fra en mindre fritliggende bygning, som lukkede anlægget af mod nord. De yderste fag i hver af de skråtstillede fløje blev knækket, så gavlene rejser sig parallelt med graven. Den lille fløj i anlæggets midte hævede sig op over sidelængerne qua dens hvælvede kældre, og rummede muligvis oprindeligt en større sal. Den lille bygning kan have været et mindre middelalderligt stenhus og ligesom gravene rester af det oprindelige Olstrupgård. De to sidefløje rummede angiveligt i østre fløj herskabets beboelse, mens forpagterbolig var henlagt til vestre fløj.

Poul Godske von Bertouch-Lehn (1796-1831) – ejer af Lungholm 1805 – tog bolig på Lungholm omkring 1820. Han udbyggede anlægget

med en fritliggende bygning mod nordvest, hvori de repræsentative rum var placeret. Bygningen blev sammen med den lille bygning i anlæggets midte nedrevet 1853-56, for at give plads til den nuværende toetagers hovedbygning. De udstrålende sidefløje afkortedes i den forbindelse mod nord, og fik opsat de to gavlkviste, ligesom de blev sat i forbindelse med den nye hovedbygning via to kileformede mellembygninger. Den nye hovedbygning opført i blank mur blev tegnet af bygningsinspektør L.A. Winstrup (1815-89), og forsynet med kamtakke gavle og gavlkviste samt på havesiden to mindre dekorative udbygninger, hvoraf den ene udformedes som en karnap. Ankomsten skete via hovedindgangen placeret i bygningens midte på gårdssiden. På østgavlen placeredes et mindre trappetårn, hvori husets sekundære trappe lå.

I 1906 restaureredes hovedbygningen ved arkitekt H.C. Glahn (1850-1931), der tilføjede en pavillonlignende sidefløj mod haven, hvori bibliotek og arkiv placeredes. I forlængelse af hovedbygningen mod vest rejstes samtidig en smallere domestik- og køkkenfløj i to etager – lavere end hovedbygningen. De to tilbygninger forsynedes med valmtage. På gårdssiden rejstes midt for et kvadratisk tårn, hvori hovedindgangen placeredes. I 1953 blev tårnet nedrevet, og den oprindelige indgang genetableredes i den forbindelse ikke. Indvendig undergik interiørerne også en større renovering, hvor bl.a. dekorationerne i testuen – benævnt ”Det arabiske/egyptiske værelse” kom til.

I 1908 blev den østre avlslænge nedbrudt, og en ny spirpyntet herskabsstald opførtes ligeledes ved arkitekt H.C. Glahn. Det resterende avlsanlæg nedbrændte i 1922, og nyopførtes på afstand af gården. I havemuren mod vejen indgår rester af ladens ydermur.

I forbindelse med det store restaureringsarbejde i 2007-2010, hvor østfløjen indrettedes til wellness, og der bl.a. installeredes elevator i hovedbygningen, blev den oprindelige indgang genetableret.

Beskrevet af Museum Lolland-Falster, 2011

— KILDER

John Erichsen og Mikkel Venborg: Herregården. Menneske, samfund, landskab, bygninger. Bind II, Anlæg, interiør og have., København, 2005. p. 225-297.

Rud. Bertouch-Lehn: Efterretninger om slægten Bertouch i Danmark og Norge, København, 1944

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Lungholm knytter sig til den formfuldendte iscenesættelse af omgivelserne, der især ses ved ankomsten til herregården. Det at anlægget først er skjult bag en mur for siden ved indkørslen gennem porten at vise hele det symmetriske anlæg på lang afstand, giver et formelt og meget storladent indtryk. Voldgraven afgrænser gårdpladsen mod indkørslen og sammen med de udadskrånede sidelænger fokuseres opmærksomhed på hovedbygningen.

Der knytter sig yderligere miljømæssig værdi til parken, der afgrænses af voldgrave på alle sider. Uden for voldgravene er parken anlagt efter engelsk forbillede med landskabelige elementer, der varierer fra tæt skovbevoksning til lysninger med solitære træer og alléer. Fra hovedbygningen er der sigtelinier gennem den omgivende træbevoksning. Den indre have forbindes med den landskabelige park udenfor gravene af tre broer, der ligesom voldgravene alle er omfattet af fredningen.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Lungholms kulturhistoriske værdi knytter sig i det ydre til det overordnede anlæg samt til hovedbygningen opført i historicistisk stil. Historicismen ses i de kamtakkede gavle, der sammen med voldgravene leder tankerne tilbage til middelalderens borganlæg. Brugen af arkitekturhistoriske forbilleder er karakteristisk for det sene 1800-tals herregårdsarkitektur, der gennem anvendelse af historiske stilarter søgte at skabe en særlig stemningsskabende arkitektur. Historiske referencer i arkitekturen og iscenesættelsen af omgivelserne skulle lede beskuerens tanker til godsejerstandens storhed i samtiden.

I hovedbygningens indre knytter den kulturhistoriske værdi sig til planen, der er karakteristisk for det historicistiske herregårdsbyggeri i Danmark i perioden. Indretningen af boligen er præget af historiske stilelementer kombineret med en praktisk og for samtiden moderne bolig. I Lungholms hovedbygning er det eksemplificeret ved de repræsentative stuer i stueetagen, som det siden midten af 1700-tallet havde været normen at gøre, mens anden etage er optaget af familiens værelser samt gæsteværelser omkring en central fordelingsgang. Loftsetagen er blevet udnyttet til opbevaringsrum samt tjenerskabets værelser, mens kælderetagen er blevet brugt til køkken og arbejdsrum så som strygestue, rullestue og lignende. Alle rum i kælderen er lagt omkring en central fordelingsgang.

Yderligere knytter der sig en væsentlig kulturhistorisk værdi til hovedbygningens udbygninger mod vest og nord samt herskabsstalden, der er opført i 1906 i forbindelse med et kongeligt besøg.

I den vestlige sidelænge knytter den kulturhistoriske værdi sig til resterne af køkkenildstedet, der fortæller om bygningens tidligere funktion.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

I det ydre knytter den arkitektoniske værdi sig til de tre bygningskroppes sammenføjning og symmetriske placering, der afgrænser og åbner gårdrummet mod indkørslen. Dertil kommer måden hovedbygningen hierarkisk overordner sig sidelængerne gennem sin højde og udsmykkede gårdside. De kamtakkede gavle og vinduesrytmen er med til at knytte de tre bygningskroppe sammen, på trods af, at der er flere hundrede år mellem opførelsetidspunkterne.

I det indre ligger den arkitektoniske værdi i hovedbygningen særligt i de repræsentative stuers rige stukudsmykning med høje brystningspaneler og møsterparketgulve, der trods deres store dimensioner har den intimitet, man tilstræbte under historicismen. Yderligere ligger der en særlig arkitektonisk værdi i Den arabiske / egyptiske havestue, der ligger i den forbindende bygning mellem hovedbygning og den østlige sidelænge. Med sine bemalede nischer, kuppelhvælv og arkader mod haven er den ægyptiske havestue et fremragende eksempel på et af historicismens stemningsskabende rum.

I sidelængernes indre knytter den arkitektoniske værdi sig til planen med lange fordelingsgange samt til de ældre døre med gerichter, de bemalede lofter med fritliggende bjælker, de ældre trapper til loftet samt til køkkenildstedet i den vestlige længe.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

I bygningernes ydre knytter de bærende fredningsværdier knytter sig til konstruktionen i blank mur og pudset murværk, den regelmæssige vinduesrytme samt de ubrudte tagflader af røde og sortglaserede tegl. Hertil kommer den ældre materialeholdning samt alle detaljer, herunder hovedbygningens halvcirkulære, bemalede blændinger, den regelmæssige vinduesrytme, de kamtakkede gavle samt de røde murstensbånd i murværket.

I hovedbygningen knytter de bærende fredningsværdier sig til stueetagens overordnede symmetriske plan samt alle ældre detaljer, herunder paneler, fyldingsdøre og den rige stukudsmykning. På første etage og i kælderen knytter de bærende fredningsværdier sig til de centrale fordelingsgange med adgang til værelser og birum. Hertil kommer alle ældre detaljer, herunder de ældre plankegulve, gerichter, stuk og ældre fyldingsdøre.

I bygningernes indre knytter de bærende fredningsværdier sig i den vestlige sidebygning til planen med den gennemgående fordelingsgang med mindre rum mod gården, de ældre åbninger mod vest samt alle ældre detaljer, herunder døre, gerichter, plankegulve og det ældre køkkenildsted.

I den østlige længe knytter de bærende fredningsværdier sig til planen med en central fordelingsgang samt alle ældre detaljer herunder døre, gerichter og plankegulve.

— ANBEFALINGER

Intet angivet.